

SİVAS'TA CUMHURİYET AYDINLANMASI ORTA YAYLA VE 4 EYLÜL DERGİLERİ KİTAP TANITIMI

*Gülcan ŞANDA**

Geliş Tarihi: 16.05.2020

Kabul Tarihi: 20.05.2020

Atf Bilgisi: Hars Akademi
Uluslararası Hakemli Kültür-
Sanat-Mimarlık Dergisi

Sayı: 5

Sayfa: 202-207

Yıl: 2020

Dönem: Haziran

Hatem Türk, Meltem Bakır, Hakan Pekdemir, **Sivas'ta Cumhuriyet Aydınlanması Orta Yayla Dergisi**, Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları, 2019, s. 150. ISBN: 978-605-031-355-0.

Hatem Türk, Meltem Bakır, Hakan Pekdemir, **Sivas'ta Cumhuriyet Aydınlanması 4 Eylül Dergisi**, Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları, 2019, s. 300. ISBN: 978-605-031-644-5.

Bu çalışmada Hatem Türk, Meltem Bakır ve Hakan Pekdemir tarafından kaleme alınan “*Sivas'ta Cumhuriyet Aydınlanması Orta Yayla Dergisi*” ve “*Sivas'ta Cumhuriyet Aydınlanması 4 Eylül Dergisi*” adlı kitaplar incelenecektir.

* Giresun Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Lisans Öğrencisi, Giresun.
gulcansanda53@gmail.com / ORCID: 0000-0003-4797-1018

“*Sivas'ta Cumhuriyet Aydınlanması Orta Yayla ve 4 Eylül Dergileri*” adlı kitaplar Aralık 2019'da Sivas Belediyesi tarafından yayınlanmıştır. Orta Yayla 150, 4 Eylül ise 300 sayfadan oluşur. Kitaplar, “Kısaltmalar”, “Ön Söz”, “Sonuç”, “Kaynaklar”, “Dizin” ve “Ekler” dışında iki ana bölümden oluşur.

Kitapların yazarları tarafından kaleme alınan Ön Söz'de Halkevlerinin halka yönelik önemli çalışmalarından ve tarihsel sürecinden bahsedilmiştir. Milli Mücadele'nin tanıklığında rol oynamış Sivas Halkevi yayın organları olan *Orta Yayla* ve *4 Eylül* dergilerinin önemi vurgulanmış ve çalışmanın genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır. “*Milli Mücadele'nin başlamasından inkılaplara geçilen süreçte ve 1950'deki Türkiye'nin yeni bir aşamaya geçmesinde neler yaşandığını anlamak için o dönemin tanıklığına başvurmak gerekir. Bu sürecin Sivas ölçekli olarak en önemli tanığı şüphesiz ki Sivas Halkevi yayın organları olan Orta Yayla ve 4 Eylül dergileridir*” (Bakır, Pekdemir, Türk 2019 a: XII). Kitapların Sivas Kongresi'nin 100. yılı onuruna yapıldığı ifade edilmiştir.

Eserlerin birinci bölümü *Orta Yayla / 4 Eylül Dergisinin İncelenmesi* üst başlığını taşımaktadır. Bu başlıklar altında dergiler, “Yayın Politikası, Yazar Kadrosu, Şekil Özellikleri Tablosu, Şekil Özellikleri, Edebi Faaliyetler, Halk Edebiyatı Çalışmaları, Halkevi Faaliyetleri ve Dergilerin Tablo Dizini” olmak üzere toplam sekiz alt başlığa ayrılarak incelenmiştir.

“*Yayın Politikası*” alt başlığında dergilerin içeriği hakkında bilgi verilir. Orta Yayla dergisi Mayıs 1936'dan 29 Ekim 1938'e kadar aralıklı olarak toplam 16 sayı çıkmıştır. Dergi, “[...] yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ideolojisini geniş halk kitlelerine ulaştırmak, Halkevinin faaliyetlerini ülke çapında duyurmak ve devletin nesil inşasına katkı sağlamak amacıyla yayın yapmıştır” (Bakır, Pekdemir, Türk 2019 a: 15). İkinci sayıdan sonra dokuz ay gibi uzun bir süre yayın yapamayan dergi, uzun süre zarfından sonra okuyucusuyla üçüncü sayıda buluşmuştur. Orta Yayla, üçüncü sayıdan itibaren Sivas ve çevresinde yetişmiş sanatçılara ve halktan toplanan edebî örneklerle yer vermiştir. Dergide bu hususta “[...] *İlimizin Manileri, Mur Ali Baba, Sivas Şairleri: Kara Şemseddin, Sivas Şairlerimizden Ahmet Suzi, Halk Şairlerinden Darendeli A. Ertem, Sivas Şairlerinden Emin Edip Kazancıoğlu, Sivas Şairlerinden Fazlullahi Gulâmi*” (Bakır, Pekdemir, Türk 2019 a: 17) vs. başlıklı yazılara yer verilir.

Sivas Halkevi yayın organlarından bir diğeri olan 4 Eylül, kendinden önce çıkmış olan Orta Yayla'nın devamı niteliğindedir. “Orta Yayla” isminin “4 Eylül” olarak değiştirilmesi

birinci sayıda yer alan “Halkevi Haberleri” adlı bölümde şöyle ifade edilir: “Şimdiye kadar Orta Yayla adıyla çıkan evimizin dergisi bundan sonra ‘4 Eylül’ adıyla çıkacaktır. Bu isim tarihi kıymeti itibarıyla dergimize daha çok yakışan bir isimdir” (İmzasız Akt. Bakır, Pekdemir, Türk 2019 b: 17). 4 Eylül dergisi, 1 Ocak 1939’dan 31 Mart 1942’ye kadar aralıklı olarak 34 sayı çıkmıştır. Derginin içerik bilgilerinin yanında çıkacak yazıların konuları hakkında da okurlarına ve yazarlarına bilgilendirme amaçlı duyurular yapıldığı belirtilir.

Bu amaçlar doğrultusunda dergilerde dil, tarih, edebiyat, sosyal, spor, sağlık, millî meseleler, ekonomik ve finansal gibi konulara yer verilmiştir.

Sivas Halkevi yayım organları olan Orta Yayla ve 4 Eylül’ün yazar kadrolarında da önemli isimler vardır. Orta Yayla’nın “Yazar Kadrosu” başlığı altında İbrahim Olcaytu ve Coşkun Ertepinar; 4 Eylül’ün Yazar Kadrosu başlığı altında Kerim Yund, Vehbi Cem Aşkun, Eflatun Cem Güney, Osman Attilâ, Ferit Ragıp Tuncor, Şeref Erdoğan, Rıza Polat Akkoyunlu, Ebed Mahir Yalnız, Feyzi Kutlu Kalkancı ve Ahmet Göze haklarında bilgiler verilmiştir.

Orta Yayla ve 4 Eylül’ün şekil özelliklerini inceleyen yazarlar, görsellik ve kolaylık sağlamak adına önce şekil özellikleri tablosuna yer verirler. Bu tablo altında dergilerin sayı, sayfa, tarih, mesul direktör, fiyat ve abonelik, yazı işleri ve matbaa bilgileri yer alır. Yazarlar, “Şekil Özellikleri” alt başlığında ise dergilerin kapağı, sayfa sayıları, çıkış tarihlerindeki düzensizlikler, abone bilgileri, yönetici kadrosu ve dergilerde yer alan fotoğraflar üzerinde durulur.

“Edebi Faaliyetler” alt başlığında ise dergilerde yer alan yazılar türlerine göre konumlandırılır. Bu konumlamada Orta Yayla dergisi şiir, hikâyeler, anılar ve gezi yazıları, konferanslar, nutuklar (söylevler), çeviri ve makaleler olarak tasnif edilmiştir. Dergide bu türler içinde şiire oldukça önem verilmiştir. “Toplam 21 şiirin yayınlandığı dergide 2 imzasız, 11 de farklı şair şiirlerini yayınlamıştır. [...] Dergide en çok şiiri bulunan şair 8 şiirle Coşkun Ertepinar’dır” (Bakır, Pekdemir, Türk 2019 a: 32).

4 Eylül dergisi ise şiir, hikâyeler, denemeler, çeviriler, mektuplar, röportajlar, anılar ve gezi yazıları, tenkitler ve görüşler, konferanslar ve beyannameler, söylevler, sohbetler, makaleler olarak sınıflandırılmıştır. Şiir burada da hâkimiyetini göstermiştir. “Derginin 34 sayısında 118 şiir bulunur” (Bakır, Pekdemir, Türk 2019 b: 56). Vehbi Cem Aşkun, Feyzi Kutlu Kalkancı, Osman Attilâ, Ferit Ragıp Tuncor bu türde en çok yazarlar arasındadır.

Dergi türde gösterdiği çeşitliliği konuda da sergilemiştir. Atatürk, Cumhuriyet, halkevleri, Sivas'ın doğal güzellikleri, aşk, tabiat, özlem, kahramanlık vs. şiirlerin genel konularıdır.

Dergilerde makaleye de fazlasıyla yer verilmiştir. Orta Yayla'da toplamda 69 makale yer alır. *“Bir ülkü dergisi olarak kendini tanımlayan Orta Yayla, birbirinden farklı birçok alana hizmet etmeyi amaçlayan, tümü özenle seçilmiş makalelerden oluşmaktadır”* (Bakır, Pekdemir, Türk 2019 a: 49). 4 Eylül'de ise toplamda 146 makaleye yer verilir. *“Dergideki makalelerin sayıca fazla olması derginin büyük bir ciddiyetle ilerleyip, pek çok konuya önem verdiği kanıtıdır”* (Bakır, Pekdemir, Türk 2019 b: 82). Makalelerde eğitim, dil, edebiyat, sağlık, ekonomi, Sivas kültür ve coğrafyası gibi konular üzerinde durulmuştur. *“Makalelerin birbirinden farklı konuları ele alması ise derginin zengin içerikli bir yayın organı olduğunu kanıtlar niteliktedir”* (Bakır, Pekdemir, Türk 2019 b: 82).

Halkevlerinin genel anlamda önem verdiği halk edebiyatı çalışmaları bu kitaplarda da dikkat çekmektedir. *“Orta Yayla'da Halk Edebiyatı Çalışmaları”* alt başlığında halk edebiyatı türleri, halk edebiyatı sanatçıları ve divan edebiyatı sanatçıları üzerinde durulur. 4 Eylül'de ise tür ve sanatçıların yanında halk edebiyatı hakkında makalelere de yer verilir. Dergiler, halk edebiyatı türleri açısından verimlilik gösterir. Halk edebiyatı ürünlerinden olan masal, mani, koşma, türkü, atasözleri ve bilmece türleriyle dergilerde sıklıkla karşılaşılır. Bunların yanı sıra dergilerde halk edebiyatı sanatçıları hakkında da yazılar vardır. Bu yazılarda yöreye ait sanatçılarla ilgili önemli bilgiler sunulmaktadır. Bu hususta Orta Yayla'da yer alan Coşkun Ertepinar'ın *“Talibî”* adlı yazısı, verdiği bilgiler açısından dikkat çekicidir. Orta Yayla'da az da olsa divan edebiyatı sanatçıları hakkında da bilgilere yer verilir. 4 Eylül'de halk edebiyatı konulu makaleler ise edebiyatın gelişimi açısından önemlidir. Bu hususta Vehbi Cem Aşkun'un kaleme aldığı *“Halk Edebiyatımızın Bugünkü Durumu”* adlı yazı Türk edebiyatının türleri ve gelişimi hakkında verdiği bilgiler açısından dikkat çekicidir.

Kitaplarda *“Orta Yayla'ya Yansıyan Halkevi Faaliyetleri”* ve *“Sivas Halkevi'nin Faaliyetleri”* adını taşıyan başlıklar altında dergilerin Halkevi çalışmaları hakkında bilgiler sunulur. Bu bilgiler yıllara ve şubelere göre şekillenir. Orta Yayla'da faaliyetler çoğunlukla 8 şubeden oluşur. Bu şubeler şunlardır: Dil-Tarih Edebiyat Şubesi, Gösterit Şubesi, Köycülük Şubesi, Ar Şubesi, Spor Şubesi, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Kitap Saray ve Yayın Şubesi, Müze ve Sergi Şubesi.

4 Eylül'de ise faaliyetler çoğunlukla 9 şubeden oluşmuştur. Bu şubeler de şunlardır: Dil-Tarih Edebiyat Şubesi, Gösterit Şubesi, Köycülük Şubesi, Ar Şubesi, Spor Şubesi, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Kitap Saray ve Yayın Şubesi, Müze ve Sergi Şubesi, Sosyal Yardım Şubesi. Kitapta, dergilere yansıyan kadarıyla bu faaliyetler yıllara göre sıralanmıştır.

Kitapların birinci bölümlerinin son alt başlığında ise dergilerin tablo dizinlerine yer verilir. Yazarlar, görsellik adına ve kolaylık sağlamak için tablo dizinini okuyucuya sunarlar. Bu tablolarda ise dergideki yazıların sayısı, tarih, yazı, yazar adı, konu ve sayfa bilgileri yer alır.

Eserlerin son bölümü olan ikinci bölüm ise *Açıklamalı Dizin* üst başlığını taşır. Bu başlık altında dergilerde yer alan bütün yazıların “Sayılarına Göre”, “Yazar Adına Göre”, “Konu ve Türlerine Göre” açıklamalı dizini verilmiştir. Eserlerin *Sonuç* bölümünde ise çalışmaya dair genel değerlendirme yapılmıştır. Son kısımda ise *Kaynaklar, Dizin ve Ekler* bölümlerine yer verilmiştir.

Eserlerin ön ve arka kapağı görsellik açısından değerlendirildiğinde Orta Yayla'da mavi ve beyaz tonların hâkimiyeti vardır. Ön ve arka kapakta kullanılan buğday fotoğrafı ise esere kültürel bir değer katmıştır. 4 Eylül'de ise ön ve arka kapaklar bej olarak belirlenmiş ve Sivas meydanının eski bir fotoğrafının eklenmesiyle de bütünlük sağlanmıştır. Arka kapaklarda Sivas Halkevi ve yayın organları olan Orta Yayla ve 4 Eylül dergilerine dair bir sunuş yazısı yer alır.

Eserlerin ilk sayfasında Vehbi Cem Aşkun'un bir yazısından alıntı yapılmıştır. Yazıda Sivas'ın Cumhuriyet idealleriyle geliştiği belirtilmiş ve şehrin Türk tarihi açısından önemli olaylara tanıklık etmiş bir yer olduğu vurgulanmıştır: “*Sivas'ın asıl gelişmesi Cumhuriyet hükümetimizin nurlu devrinde olmuştur. Bu yüksek hareketin tarihi 4 Eylül 1919 dur. 23 Temmuz 1919 da Şark Vilayetleri delegelerinin Ebedi Ata'nın Başkanlığı altında ilk kongreyi yapmasından sonra ikinci büyük kongre de Sivas'ta yapılmıştır. Anadolu ve Rumeli delegelerinden mürekkep bulunan bu kongre çok mühimdir. Ve Sivas böyle büyük bir harekete sahne olduğundan ötürü bahtiyardır*” (Bakır, Pekdemir, Türk 2019 a: III).

Kitabın yazarlarından Hatem Türk'ün önceden süreli yayımlar ile ilgili başka çalışmalar da yapması bu konu hakkında belli bir disiplinle çalışıldığını göstermektedir.¹

¹ Bu çalışmalar için bk. Hatem Türk, Meşale İnceleme - Tam Metin, 2017, Erzurum, Fenomen; Hatem Türk – Onur Yılmaz, Cumhuriyet'in Aydınlık Yüzleri Ordu ve Yeşil Ordu Dergileri, 2018, İstanbul, Arı Sanat; Hatem Türk, Fecr-i Âti Dergisi Kanad İnceleme - Tam Metin, 2020, Ankara, Akademisyen.

Aralık 2019'da Sivas Belediyesi tarafından yayınlanan eserler, Sivas Halkevi yayın organları olan Orta Yayla ve 4 Eylül dergilerinin bütün yönleriyle incelemesinden oluşur. Dergiler, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti devletinin ideallerini halka göstermede önemli rol oynamıştır. Eserler, Halkevi yayın organları ve Türkiye'nin modernleşme sürecini esas alan bütün çalışmalara kaynaklık etmektedir.

Kaynakça

Türk, Hatem (2017). Meşale İnceleme - Tam Metin. Erzurum: Fenomen.

Türk, Hatem (2020). Fecr-i Âtî Dergisi Kanad İnceleme - Tam Metin. Ankara: Akademisyen.

Türk, Hatem; Bakır, Meltem; Pekdemir, Hakan (2019 a). Sivas'ta Cumhuriyet Aydınlanması Orta Yayla Dergisi. Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Türk, Hatem; Bakır, Meltem; Pekdemir, Hakan (2019 b). Sivas'ta Cumhuriyet Aydınlanması 4 Eylül Dergisi. Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Türk, Hatem; Yılmaz, Onur (2018). Cumhuriyet'in Aydınlik Yüzleri Ordu ve Yeşil Ordu Dergileri. İstanbul: Arı Sanat.